

WOJCIECH CZEPCZYŃSKI

W OBRONIE KRZYŻA W MIĘTNEM

Walka o obecność symboli religijnych w życiu publicznym – w tym w szkołach – miała swoje okresy nasilenia przez cały czas PRL. Po likwidacji legalnej działalności „Solidarności” już na początku 1982 r. władze państwowe rozpoczęły operację zdejmowania krzyży zawieszonych w salach lekcyjnych w latach 1980-1981. Począwszy od roku szkolnego 1983/84 rozpoczęto skuteczniejszą realizację zaleceń KC PZPR. Zgodnie z utajnionym rozporządzeniem władz kuratoria i dyrekcje szkół miały doprowadzić do zdjęcia krzyży¹.

Od końca 1983 r. w Zespole Szkół Rolniczych w Miętnej miały miejsce kilkumiesięczne zmagania między uczniami a władzami². Ta niewielka wioska wzmiankowana w 1564 r., w pobliżu Garwolina w województwie siedleckim, była od roku 1924 siedzibą szkoły rolniczej imienia ks. Stanisława Staszica, otwartą przez prezydenta RP Stanisława Wojciechowskiego. W latach siedemdziesiątych XX w. został wybudowany nowoczesny gmach szkoły ze świetnie wyposażonymi pracowniami, basenem i mieszkaniami dla nauczycieli. Szkoła miała być wizytówką osiągnięć socjalistycznych. Jednak w okresie przemian zapoczątkowanych przez NSZZ „Solidarność”, we wrześniu 1980 r. uczniowie zawiesili krzyże we wszystkich pracowniach.

Po wprowadzeniu stanu wojennego 13 grudnia 1981 r. z sal lekcyjnych „zniknęła” część krzyży. We wrześniu 1983 r. „zniknęły” dwa krzyże wiszące

---

Mgr Wojciech Czepczyński – absolwent historii KUL w 1973 r., student II roku ćwiczeń z historii średniowiecznej Polski, prowadzonych w roku akademickim 1968/69 przez s. mgr Urszulę Borkowską. Artykuł ten jest z serca płynącym podziękowaniem za tamte ciekawe, wspaniałe i mądre zajęcia, wciąż obecne w pamięci; e-mail: w.czepczynski@interia.pl

¹ T. B o c h w i c, *Narodziny i działalność Solidarności Oświaty i Wychowania 1980-1989*, Warszawa: Tysol 2000, s. 209.

² Drugi głośny i podobny konflikt dotyczący krzyży w r. 1984 miał miejsce w Zespole Szkół Zawodowych we Włoszczowej.

przy drzwiach wejściowych. Pozostały w ośmiu pracowniach. 3 grudnia 1983 r. dyrektor szkoły Ryszard Domański wezwał opiekunów pracowni i nakazał usunięcie krzyży. Polecenie wykonał jeden nauczyciel. 5 grudnia uczniowie zobaczyli, że w szkole nie ma żadnego krzyża. Fakt ten głośno komentowali. Zadawali pytania. 19 grudnia samorząd uczniowski wręczył dyrektorowi petycję o podanie przyczyn zdjęcia krzyży i żądanie ich zawieszenia. Tego dnia podczas apelu dyrektor odczytał pismo, w którym odmówił zawieszenia krzyży, powołując się na Konstytucję PRL. Stwierdził, że w szkole nie ma miejsca na emblematy religijne. To nie przekonało młodzieży, spontanicznie odśpiewała pieśń *My chcemy Boga* i pozostała w holu modląc się i śpiewając. Rozeszła się do klas po obietnicy dyrektora, że sprawę omówi z władzami i załatwi ją do 2 stycznia 1984 r.³

Więści o zdjęciu krzyży i proteście młodzieży wyszły poza obręb szkoły. Ksiądz proboszcz Henryk Bujnik z parafii Przemienienia Pańskiego w Garwolinie wraz z wikariuszami księżmi Stanisławem Bieńko, Michałem Śliwowskim i Sławomirem Żarskim, przybył do dyrektora i domagał się wyjaśnień oraz zawieszenia krzyży. Dyrektor nie zgodził się na to. Ksiądz proboszcz powiadomił o tym fakcie biskupa siedleckiego Jana Mazura. W czasie świąt Bożego Narodzenia w kościołach dekanatu garwolińskiego odczytany został komunikat o wydarzeniach w szkole.

W związku z postępowaniem władz szkolnych 29 grudnia biskup Mazur wystosował list do wojewody siedleckiego Janusza Kowalskiego. 31 grudnia o sytuacji został powiadomiony historyk współpracujący ze środowiskiem garwolińskim profesor Marian Marek Drozdowski (inicjator utworzonego w Garwolinie w 1982 r. Oddziału Polskiego Towarzystwa Historycznego), który obiecał powiadomić Radę Prymasowską.

2 stycznia 1984 r. dyrektor na apelu poinformował, że decyzja w sprawie krzyży zostanie podjęta na popołudniowej radzie pedagogicznej z udziałem władz wojewódzkich. Nauczyciele w większości krytykowali usunięcie krzyży i sposób dokonania tego. Nie podjęto żadnych decyzji. Nauczycieli zachęcano do pracy wychowawczej, która powinna mieć wpływ na „właściwą” postawę uczniów.

9 stycznia podczas apelu dyrektor potwierdził decyzję o utrzymaniu „świeckości” szkoły. Zawiedziona młodzież wyszła poza budynek szkolny i śpiewając pieśni religijne wyrażała swój sprzeciw. Nazajutrz po lekcjach

---

³ A. W a s a k, B. W a w e r, *Obrona krzyża w Miętmem. Wspomnienia, dokumenty, relacje*, Radom: Polskie Wydawnictwo Encyklopedyczne 2004, s. 18-20.

uczniowie zorganizowali strajk protestacyjny pod hasłem: „Tylko pod krzyżem, tylko pod tym znakiem Polska będzie Polską, a Polak Polakiem”. Przybyłe na radę pedagogiczną władze wojewódzkie zobaczywszy reakcję młodzieży nie zdecydowały się na bezpośrednią z nią rozmowę. zaproponowały wyłonienie reprezentantów z „tłumu”. Uczniowie obawiając się represji nie wyrazili na to zgody. Po czterech godzinach protest przerwano a nauczyciele rozpoczęli radę pedagogiczną z władzami wojewódzkimi. Burzliwa dyskusja zakończyła się przyjęciem następującego ustalenia: „pozostawienie jednego krzyża w szkole i umieszczenie go w bibliotece, przekazanie pozostałych krzyży do kościoła parafialnego”.

11 stycznia Antoni Tabisz, nauczyciel biblioteki, który podjął się roli mediatora, przedstawił uczniom powyższe ustalenia. Dyrektor niespodziewanie unieważnił stanowisko rady pedagogicznej. W odpowiedzi uczniowie przeprowadzili godzinną demonstrację. Wybrali trzydziestoosobową grupę do rozmów z władzami. Oczekiwanie na rozmowy przedłużało się i uczniowie przesłali przez mediatora wotum nieufności dyrektorowi. W późnych godzinach wieczornych odbyło się spotkanie, które nie przyniosło żadnych rezultatów⁴.

12 stycznia uczniowie sami zorganizowali apel. Maturzysta Jarosław Maczkowski zdał relację z przebiegu spotkania z władzami. Uczniowie opowiedzieli się za strajkiem okupacyjnym. Maturzyści przekonali pozostałych uczniów do jego niepodejmowania z obawy o zawieszenie zajęć lekcyjnych. Postanowili odebrać krzyże od dyrektora i odnieść je do kościoła parafialnego w Garwolinie. Po lekcjach w zwartej kolumnie ponad pięciuset uczniów udało się do kościoła. Krzyże zawieszono na biało-czerwonej tablicy z napisem: „Nie było miejsca dla Ciebie Chryste w naszej szkole – ZSR Miętne”, umieszczonej w głównej nawie.

W czasie kolejnych dni uczniowie odmawiali przed i po lekcjach modlitwę, nosili na piersiach krzyże przekazane przez biskupa Mazura. Dyrektor żądał wezwania rodziców najaktywniejszych uczniów. Nauczyciele wezwali wszystkich. Rodzice poparli swoje dzieci i zażądali powrotu krzyży do szkoły. Dyrektor to zignorował. 19 lutego podczas wywiadówki rodzice przywieźli krzyże i powiesili je na korytarzach. Po dwóch dniach krzyże zostały zdjęte i nocą podrzucone kościelnemu pod drzwi. 21 lutego krzyże te przywieźli księża wikariusze, a młodzież ponownie je zawiesiła, po lekcjach zostały zdjęte. Powtarzało się to kilkakrotnie, ale za każdym razem krzyże były usuwane.

---

⁴ Tamże, s. 22-24.

23 lutego biskup siedlecki wezwał diecezjan do podpisywania petycji do władz PRL w sprawie niewłaściwego interpretowania ustawy oświatowej. Podpisało ją 150 tysięcy osób. Petycje wysyłały instytucje, uczniowie szkół, władze kościelne. Do parafii napływały wyrazy poparcia i uznania dla młodzieży z Miętneho.

5 marca, gdy okazało się, że nie ma ani jednego krzyża w szkole, uczniowie na dużej przerwie zebrali się na demonstrację ostrzegawczą. Następnego dnia młodzież odmówiła udziału w zajęciach lekcyjnych i w oczekiwaniu na dyrektora modliła się i śpiewała pieśni religijne. Dyrektor nie przybył. Uczniowie po południu zwartą grupą udali się do kościoła w Garwolinie. Po drodze przyłączyła się młodzież Technikum Ekonomicznego i Liceum Ogólnokształcącego z Garwolina. Po nabożeństwie błagalnym proboszcz Bujnik dał uczniom krzyże, z którymi wrócili do szkoły.

Na radzie pedagogicznej tego dnia z udziałem władz wojewódzkich i Ministerstwa Rolnictwa nauczyciele pytali dyrektora, dlaczego złamał wypracowany w styczniu kompromis i co chce przez to osiągnąć. Ze strony władz pojawiły się głosy o zawieszeniu zajęć lekcyjnych.

7 marca uczniowie ogłosili strajk okupacyjny. Dyrektor zamknął internat i stołówkę, żądał przybycia rodziców maturzystów. Późnym wieczorem przyszedł do młodzieży z prokuratorem, który groził sankcjami za bezprawną okupację budynku szkolnego. Natomiast dyrektor odczytał zarządzenie wojewody o zawieszeniu zajęć szkolnych do odwołania i nakazał opuścić szkołę przed nocą. Po odśpiewaniu *Roty* uczniowie opuścili szkołę i w zwartej grupie wyruszyli do kościoła w Garwolinie. Drogę przed miastem zablokował oddział ZOMO. Przerażona młodzież została zmuszona do powrotu do szkoły. Przez cały czas w garwolińskim kościele biły dzwony, a mieszkańcy miasta szli w stronę Miętneho. Już nocą „Głos Ameryki” i „Radio Wolna Europa” przekazywały relacje z reakcji władz na protest uczniów.

8 marca na młodzież przed internatem czekały autokary, aby ją porzwozić do miejsc zamieszkania. Uczniowie je wyminęli i udali się do kościoła w Garwolinie na nabożeństwo. Po drodze napotkali uzbrojony oddział ZOMO lecz próba ich zatrzymania nie powiodła się. Bocznymi drogami, w rozproszeniu, młodzież dotarła do kościoła. Tam już oczekiwali na zapowiedziane wcześniej nabożeństwo, wezwani głosem dzwonów, uczniowie ze wszystkich szkół garwolińskich i mieszkańcy miasta.

Biskup Mazur w homilii wyraził poparcie dla postawy młodzieży i zapowiedział opiekę duszpasterską do czasu wznowienia zajęć szkolnych. Ucznio-

wie pod opieką dwóch księży udali się z pielgrzymką na Jasną Górę do Częstochowy⁵.

W tym samym dniu w szkole na radzie pedagogicznej odczytano pismo wojewody siedleckiego z 7 marca o zawieszeniu zajęć lekcyjnych i o ponownych zapisach do szkoły pod warunkiem podpisania przez uczniów i rodziców oświadczeń o przestrzeganiu świeckiego charakteru szkoły i podporządkowaniu się poleceniom dyrektora. Drugie pismo z 8 marca informowało o rozmowach weryfikacyjnych z nauczycielami, które wyznaczono na 8 i 9 marca. Podczas tych rozmów starano się poróżnić nauczycieli, a niektórych stojących po stronie młodzieży oskarżano o deprawowanie osobowości uczniów⁶.

Wydarzenia w Miętne były się głośnie w kraju. Opisywała je prasa zachodnia. Ksiądz Jerzy Popiełuszko w kościele św. Stanisława Kostki na warszawskim Żoliborzu w homilii mówił: „Głos młodzieży z okolic Garwolina jest głosem całej wierzącej młodzieży w Polsce, która rozumie, że walka o prawo do krzyży w szkole, to walka o przestrzeganie zasad wolności sumienia i wyznania, a postępowanie władz szkolnych, to jeszcze jedna z prób zniewolenia narodu”⁷.

Po powrocie z Jasnej Góry uczniowie z Miętnego i innych szkół garwolińskich uczestniczyli w specjalnych katechezach prowadzonych przez biskupa Mazura. Napisali list do Ojca św. Jana Pawła II z prośbą o błogosławieństwo. Przy parafii zorganizowana została pomoc dla maturzystów w formie wykładów i konsultacji, której najczęściej udzielał Marian Piłka⁸.

W tym czasie władze szkolne zarządziły ponowne zapisy, pod warunkiem zgody na szkołę świecką. Chętnych do podpisania było niewielu. Do końca marca 380 uczniów wycofało dokumenty, aby przenieść się do innych szkół. Mieli kłopoty jednak w znalezieniu szkoły ze względu na zakaz przyjmowania uczniów z Miętnego.

W tej sytuacji biskup Mazur w piśmie do wojewody siedleckiego protestował przeciwko wprowadzeniu oddziałów ZOMO oraz zmuszaniu rodziców i uczniów do podpisywania deklaracji lojalności. Prosił też o powrót krzyży do sal lekcyjnych.

---

⁵ Tamże, s. 26-29.

⁶ B. Szelaąg, T. Piesio, S. Szostakiewicz, *80 lat szkoły Rolniczej w Miętne 1924-2004*, Miętne 2004, s. 162-166.

⁷ Ks. Jerzy Popiełuszko w imieniu młodzieży szkół warszawskich nadesłał 15 marca list solidaryzujący się z młodzieżą w Miętne.

⁸ Absolwent historii KUL, poseł z terenu województwa siedleckiego I, III, IV i V kadencji Sejmu RP.

Postawa biskupa Mazura wpłynęła na jednoznaczne stanowisko Rady Głównej Episkopatu Polski z 13 marca 1984 r.: „Zgodnie z wolą społeczeństwa katolickiego, w tym także uczącej się młodzieży, krzyże powinny pozostać w salach szkolnych”⁹. Słowa powyższe powtórzyli biskupi zebrani na 199 konferencji plenarnej Episkopatu Polski 28-29 marca 1984 r.: „Niech Krzyż będzie nadal w naszym polskim narodzie i na całym świecie niezawodnym, opartym na Bożej mocy, znakiem braterstwa, zgody i miłości”¹⁰.

Władze partyjne i państwowe województwa siedleckiego czuwały nad tym, by wydarzenia w Miętnej nie rozprzestrzeniły się na inne szkoły. Odbywały się spotkania z radami pedagogicznymi i uczniami wszystkich szkół rejonu garwolińskiego z udziałem Kazimierza Kąkole, w latach 1974-1980 ministra-kierownika Urzędu do spraw Wyznań. Opracowano też projekt normalizacji stanu organizacyjnego szkoły w Miętnej, który zakładał rozwiązanie stosunku pracy z częścią nauczycieli.

Jednocześnie trwały rozmowy pomiędzy wojewodą a biskupem Mazurem, który proponował utworzenie komisji złożonej z przedstawicieli rodziców, młodzieży i nauczycieli dla wypracowania kompromisowego rozwiązania. Władze zapewniały, że odstąpią od wymagania oświadczeń. Ogłosiły, że 27 marca zostaną wznowione zajęcia szkolne. Jednak w tym dniu wpuszczono tylko tych uczniów, którzy podpisali oświadczenia. Oburzony tym faktem biskup Mazur zapowiedział podjęcie ścisłego postu, mówiąc do młodzieży: „Jak długo będziecie doświadczać trudności, ja będę Wam towarzyszył posilając się tylko chlebem i wodą”¹¹.

W tej trudnej sytuacji doszło do ustaleń pomiędzy episkopatem i rządem oraz biskupem Mazurem i wojewodą siedleckim Kowalskim. 6 kwietnia na apelu dyrektor szkoły odczytał ustalenia: w czytelnicy będzie wisiał krzyż, uczniowie mogą nosić emblematy religijne i kłaść je na ławkach w czasie lekcji, wobec uczniów i nauczycieli nie będą stosowane represje, wszyscy uczniowie bez przeszkód mogą wrócić do szkoły, nie będą wymagane oświadczenia¹². Nazajutrz podczas uroczystej mszy św. odprawianej przez biskupa Mazura w kościele w Garwolinie wszyscy wyrazili podziękowanie za dar powrotu krzyża do szkoły.

⁹ Komunikat RG EP, 13 III 1984. „Pismo Okólne”, 1984 nr 12.

¹⁰ Komunikat KPEP, 29 III 1984. „Pismo Okólne”, 1984, nr 14.

¹¹ S z e l a g, dz. cyt., s. 168.

¹² A. D u d e k, R. G r y z, *Komuniści i Kościół w Polsce (1945-1989)*, Kraków: Znak 2003 s. 407.

9 kwietnia zajęcia szkolne zostały wznowione. Władze nie wywiązały się jednak ze wszystkich ustaleń. 168 uczniów odeszło i podjęło naukę w innych szkołach. Dyrektor sprzeciwił się ponownemu przyjęciu niektórych uczniów. Zaczęły się też represje wobec nauczycieli. Nie pomogły protesty w ich obronie. Sześciu nauczycieli przeniesiono do innych szkół. Najdłużej poza Miętmem pracowała Bogumiła Szelağ, była dyrektorką szkoły w latach 1970-1977. We wrześniu 1990 r. została odznaczona przez Jana Pawła II złotym medalem Benemerenti za wyjątkowe zasługi dla chrześcijaństwa. Wróciła do szkoły po pięciu latach. Pozostałe Elżbieta Mędziło i Ewa Kaczyńska wróciły po trzech latach, Bogusława Kozar – po roku. Stanisława Makara do pracy w Miętmem została przywrócona wyrokiem sądu pracy. Danuta Kalbarczyk już do szkoły w Miętmem nie powróciła.

Pamięć o wydarzeniach w obronie krzyża była i jest wciąż żywa w społeczności lokalnej. Już w pierwszą rocznicę, 18 kwietnia 1985 r., w kościele parafialnym w Garwolinie odsłonięto tablicę pamiątkową w kształcie tarczy szkolnej, na której zawieszono zdjęte ze szkoły krzyże, a pod tarczą umieszczono napis: „Choć zmienia się świat, krzyż wiecznie trwa”. W czasie mszy św. wysłuchano utworów poetyckich w spektaklu *Misterium krzyża* w wykonaniu znanej aktorki Aliny Janowskiej, wspomagającej uczniów i nauczycieli, córki byłego dyrektora szkoły w Miętmem w latach 1933-1936. Wydana została też w podziemiu broszura „*Nie było miejsca dla Ciebie...*”¹³.

21 sierpnia 1987 r. na audiencji w Castel Gandolfo delegacja młodzieży przekazała Ojcu św. Janowi Pawłowi II album i płaskorzeźbę upamiętniającą obronę krzyża w Miętmem.

Kolejne uroczystości rocznicowe, 5 kwietnia 1990 r., już w III Rzeczypospolitej, odbyły się w szkole w Miętmem z udziałem nauczycieli, którzy wcześniej musieli szkołę opuścić. Mszę św. celebrował biskup Jan Mazur a ówczesny dyrektor szkoły Andrzej Piesiewicz przeprosił tych wszystkich, którzy ucierpieli. Wydano zbiór relacji i wspomnień *Choć zmienia się świat, krzyż wiecznie trwa*¹⁴. W holu szkoły odsłonięto tablicę pamiątkową.

Dziesiątą rocznicę, 16 kwietnia 1994 r., obchodzono w nowo wybudowanym kościele pod wezwaniem Podwyższenia Świętego Krzyża, w erygowanej w Miętmem w 1992 r. parafii¹⁵. Udział wzięły wojewódzkie władze szkolne na czele z kuratorem oświaty w Siedlcach (w latach 1990-1995 funkcję tę pełnił Wojciech Czepczyński, w latach 1974-1985 nauczyciel historii w szko-

¹³ S z e l a ą g, dz. cyt., s. 170-171.

¹⁴ Wydawnictwo im. Kardynała Wyszyńskiego, Miętne 1990.

¹⁵ *Katalog diecezji siedleckiej*, Siedlce 2003, s. 190-191.

łach Garwolina) oraz władze samorządowe. Oprócz wcześniej wydanych wspomnień i relacji uczestników wydarzeń po raz pierwszy w ogólnopolskiej prasie ukazał się artykuł Marii Wrzeszcz przedstawiający obronę krzyża w Miętne¹⁶. Dwudziestą rocznicę uroczystości połączono z poświęceniem na dziedzińcu szkoły pomnika-krzyża projektu Wojciecha Zabłockiego, natomiast przy kościele Przemienienia Pańskiego w Garwolinie wzniesiono pomnik-krzyż.

Ojciec św. Jan Paweł II podczas wizyty apostolskiej w Siedlcach 9 czerwca 1999 r. powiedział: „Nie zdołano jednak usunąć krzyża – tego znaku wiary i miłości – z życia osobistego i społecznego, bo głęboko wrósł on w głębię serc i sumień, stając się dla narodu Kościoła źródłem siły i znakiem jedności między ludźmi”¹⁷, co obecni na siedleckich błoniach uczestnicy obrony krzyża w Miętne odebrali jako nawiązanie do wydarzeń sprzed piętnastu lat i wyraz duchowej jedności Papieża z uczniami, rodzicami i nauczycielami, którzy opowiedzieli się za krzyżem.

Niniejsze wspomnienie wydarzeń w Miętne przybliży znaczenie i rolę krzyża w życiu człowieka. Uczniowie i nauczyciele mieli odwagę zaryzykować bardzo wiele, potrafili w obronie krzyża złożyć ofiarę i mimo wielu bolesnych i trudnych doświadczeń wytrwali przy nim. Świadectwem ich wierności jest fakt, że po zwycięstwie krzyża nie osiągnęli żadnych korzyści materialnych, a nawet mogli poczuć się odrzuceni. Ich ofiara nie zakończyła się w kwietniu 1984 r. Wielu uczniów i nauczycieli musiało przez lata ponosić konsekwencje swej postawy.

BIBLIOGRAFIA

Źródła

- Choć zmienia się świat, krzyż wiecznie trwa, Miętne: Wydawnictwo im. Kardynała Wyszyńskiego, 1990.
 Komunikat RG EP, 13 III 1984, „Pismo Okólne”, 1984 nr 12.
 Komunikat KPEP, 29 III 1984, „Pismo Okólne”, 1984 nr 14.
 Nie było miejsca dla Ciebie, [b.m.w.] 1984.

¹⁶ M. W r e s z c z, *Nie zdejmę krzyża (Miętne po latach)*. „Niedziela” 37(1994), nr 13, s. 3; t a ż, *Nie zdejmę krzyża. Na 10 rocznicę wydarzeń w Miętne*. „Podlaskie Echo Katolickie” 2(1994), nr 7, s. V; t a ż, *Nie zdejmę krzyża*, „Bóg i Ojczyzna. Biuletyn Poświęcony Księdzu Jerzemu Popiełuszcze” 10(1994), nr 1, s. 20-23.

¹⁷ *Pielgrzymka apostolska Ojca św. Jana Pawła II do Polski. 5-17 czerwca 1999. Przemówienia. Dokumentacja. Tekst autoryzowany*. Poznań: Pallotinum 1999, s. 73

- Pielgrzymka apostolska Ojca św. Jana Pawła II do Polski. 5-17 czerwca 1999. Przemówienia. Dokumentacja. Tekst autoryzowany, Poznań: Pallotinum 1999.
- Walka o krzyże. Miętne-Włoszczowa 1984, red. T. Krawczak, C. Wilamowski. Warszawa: PAX 2004.
- W a s a k A., W a w e r B., Obrona krzyża w Miętnem. Wspomnienia, dokumenty, relacje, Radom: Polskie Wydawnictwo Encyklopedyczne 2004

Opracowania

- D u d e k A., G r y z R., Komuniści i Kościół w Polsce (1945-1989), Kraków: Znak 2003. Katalog diecezji siedleckiej, Siedlce 2003.
- S z e l a g B., P i e s i o T., S z o s t a k i e w i c z S., 80 lat szkoły Rolniczej w Miętnem 1924-2004, Miętne 2004.
- W r z e s z c z M., Nie zdejmę krzyża (Miętne po latach). „Niedziela” 37(1994), nr 13, s. 3; Nie zdejmę krzyża. Na 10 rocznicę wydarzeń w Miętnem. „Podlaskie Echo Katolickie” 2(1994), nr 7, s. V; Nie zdejmę krzyża. „Bóg i Ojczyzna. Biuletyn Poświęcony Księdzu Jerzemu Popiełuszcze” 10(1994), nr 1, s. 20-23.

IN DEFENCE OF THE CROSS IN MIĘTNO

S u m m a r y

In the Complex of Agricultural Schools in Miętno near Garwolin from December 1983 on the school youth protested in defence of the crosses removed from their classrooms. The protest lasted several months and the school and state authorities exerted pressure on the students. The protest ended in April 1984 with a resolution that the cross would return to the school. The students could continue their studies without signing declarations that the school should have a secular character. This was possible because of strong determination on the part of parents, local priests, and the foreign media. The most important for the completion of the protest was the attitude of the Episcopate and the Siedlce Bishop Jan Mazur. Despite that facts active students and supporting teachers were repressed. The events in the defence of the cross are commemorated, above all, by the erection in 1992 of the Elevation of the Holy Cross parish in Miętno.

Translated by Jan Kłós

Słowa kluczowe: obrona krzyża, szkoła, szkolne autorytety, męczeństwo.

Key words: defence of the cross, school, school authorities, martial law.